

❑ **1990-cı ilin yanvarın 19-dan 20-nə ötən gecə sovet ordusunun hərbi hissələri və ağır zirehli texnikası heç bir xəbərdarlıq edilmədən Bakı və Sumqayıt şəhərlərinə, habelə ölkəmizin digər yaşayış məntəqələrinə yeridildi, öz hüquqlarının və torpaqlarının müdafiəsinə qalxan çoxmillətli xalqımıza divan tutuldu.**

Qanlı faciədən ötən 28 il o gecə baş verən dəhşətləri indiyədək insanların yaddaşından silə bilməyib. O gecənin acı xatirəsi, kədərli təəssüratları bu gün də ürəkləri göynədir, qəddarlıqlar, vəhşiliklər göz önündən çəkilir.

Heç zaman unudulmayacaq bu qətləmlə, insanlığa qarşı törədilən bu qatı cinayətlə bağlı söhbətində Sumqayıtda yaşayan tanınmış şair-publisist Əvəz Mahmud Lələdağ ürək ağrısı ilə dedi:

– 1990-cı ilin 19 yanvar günü Sumqayıtın ictimaiyyət nümayəndələrini, idarə və müəssisə rəhbərlərini şəhər partiya komitəsinin akt zalına toplamışdılar. Amma heç kim bura nə üçün dəvət edildiyini bilmirdi. Düzdür, şəhərdə böhranlı vəziyyət hökm sürürdü, 1988-ci ilin fevralında baş verən məlum hadisənin, necə deyirlər, havası hələ təmizlənməmişdi və bir neçə saatdan sonra dəhşətli faciənin yaşanacağını da bir kimsə belə təsəvvürünə gətirmirdi. Birdən mikrofonda kiminsə səsi eşidildi:

– Bir azdan mühüm xəbər veriləcək...

Bu sözlər axşama kimi 25-30 dəqiqədən bir təkrarlansa da, “mühüm xəbər” barədə məlumat yox idi... Qaranlıq düşündə qapılar bağlandı, adamlar çölə buraxılmadı. Şəhərdə nələrin baş verdiyi də bilinmirdi. Amma təxmin edirdik ki, Bakıya gediş-gəliş məhdudlaşdı... Zalda əyləşənlərdə narahatlıq getdikcə artırdı. Gecə saat ikidə qəfildən qapılar açıldı. Hamı zalı tərk edib rahat nəfəs dərdi. Silahlı, dubinkalı rus əsgərləri sıra ilə pilləkənləri qalxıb 4-cü mərtəbədə bənd aldılar. Heç kimin tanımadığı bir nəfər qapının önündəki stolun üstünə bir top qara parça gətirib qoydu. Ancaq bundan sonra “mühüm xəbər”in nədən ibarət olduğu barədə aydın təsəvvür yarandı...

... Səhəri gün çətinliklə də olsa, Bakıya gedə bildim. Orada gördüklərimdən hədsiz dərəcədə sarsıldım. Özümə yer tapa bilmirdim. Sovet ordusunun silahlı vəhşiləri, cəlladları xalqımızın igidlərini, günahsız insanların qanlarına qəltan etmişdilər. Adamları tankların turtilları altında əzərək

Bakıya yeridilən sovet ordu hissələri Azərbaycan xalqının azadlıq əzmini qıra bilmədi

tanınmaz hala salmışdılar. Binaların divarları deşik-deşik olmuşdu. Bir sözlə, qan su yerinə axıdılmışdı. Şəhidlərin dəfinədə iştirak etdim. Gördüyüm dəhşətli sitəmləri nəzmə çəkdim:

**...Qanın yerdə qalmaz igid qardaşım,
Qəbrin nurla dolsun ağbirçək ana!
Mənim şəhid bacım, şəhid qardaşım,
Siz vüqar oldunuz Azərbaycana!..**

1990-cı ilin yanvarın 19-dan 20-nə keçən o dəhşətli gecədən sonra da xalqımıza tutulan divan davam etdi. Bakıya soxulan sovet qoşunlarının bir hissəsi Sumqayıtda heç nədən çəkinmədən insanlara yumruqla, təpiklə, dubinka ilə işğəncə verirdilər. Azər Babayev elə döyülmüşdü ki, 15 yaşında ömürlük əlil oldu. H.Z. Tağıyev qəsəbəsinin sakini Şakir Ağakışiyev çilingər işlədiyi Sumqayıt qaz istismar idarəsindən evə qayıdarkən yolda sovet əsgərləri tərəfindən güllələndi. Həmin qəsəbədə yaşayan, Bakı sərnəşindəşimə idarəsində sürücü işləyən Elçin Baxşəliyev də faciənin qurbanı oldu.

1990-cı ilin 20 Yanvar qırğınından sonra sovet ordusunun qanıçən dəstələri tərəfindən Bakı-Sumqayıt yolunda daha bir dəhşətli cinayət törədildi– zirehli tank Azərbaycanın 5 nəfər kimyaçı aliminin əyləşdiyi “Jiqu-li” markalı maşının üzərindən keçdi. Bu vəhşilik günahsız elm adamlarının üçünün– Svetlana Məmmədova, İsmayıl Mursaqulov və İbrahim İbrahimovun faciəli ölümü, iki nəfərin isə ağır yaralanması ilə nəticələndi.

Əsgərlər o günlərdə Sumqayıtda, ətraf qəsəbələrdə qətləmlər törətməklə bərabər, özbaşınalıq edir, mağazaları, evləri yağmalayırdılar.

M. Qorbaçovun göstərişi ilə Bakıya gələn qoşun hissələri insanlara silah qaldırmaqla, cinayət törətməklə arzularına, qarşılıqlarına qoyduqları məqsədə nail ola, Azərbaycan xalqının iradəsini, milli azadlıq əzmini qıra bilmədi. SSRİ rəhbərinin bu cinayət əməli bəşəriyyətə, insanlığa qarşı həyata keçirilən ən dəhşətli, ən amansız, bütün hüquqi-demokratik prinsiplərə zidd olan vəhşilik tarix səhifəsinə yazıldı.

Bakıda baş verən qanlı hadisədən bir gün sonra, 1990-cı il yanvarın 21-də ciddi

dedi:– Ayağa qalxan xalqın inam və iradəsini, milli azadlıq əzmini qırmaq, milli mənliliyini alçatmaq və sovet hərbi maşınının gücünü nümayiş etdirmək məqsədilə həyata keçirilən 20 Yanvar faciəsi totalitar kommunist rejiminin Azərbaycan xalqına qarşı hərbi təcavüzü

qında” qərar qəbul edildi. Həmin qərarla 1990-cı ilin qanlı 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verildi...

Ümummillə liderin təşəbbüsü və rəhbərliyiylə 20 Yanvar hadisələri zamanı

və cinayətidir.

Arxasız, kimsəsiz qalmış xalqın köməyinə gələn ulu öndərin tarixi bəyanatı xalqımızın ürəklənməsində, ümidlənməsində, öz məqsədindən dönməməsində dəyərli təkan oldu. 1990-cı il noyabrın 21-də isə böyük siyasi xadim Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı qərar qəbul etdi.

Ümummillə lider Heydər Əliyev xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra 20 Yanvar hadisələrini siyasi-hüquqi baxımdan qiymətləndirmək istiqamətində ciddi addımlar atıldı. “20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi haqqında” dahi öndərin 5 yanvar 1994-cü il tarixli fərmanı ilə Milli Məclisə 20 Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verilməsi tövsiyə olundu. Milli Məclisdə müzakirələrin yekunu olaraq, 1994-cü il martın 29-da “1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haq-

hələk olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində də bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirildi. Ulu öndərin müvafiq sərəncamı ilə 20 Yanvar ümumxalq hüzn günü elan olundu. Şəhidlər xiyabanında qısa müddətdə məzarların üstü götürüldü və burada memorial kompleks ucaldıldı. Şəhidlər xiyabanı xalqımızın müqəddəs and yerinə, ziyarətgahına çevrildi.

Ulu öndərin tapşırığı ilə şəhid ailələri də dövlət qayğısı ilə əhatə edildi. 20 Yanvar hadisələrində sağlamlıqlarını itirən əlillərin sosial müdafiəsi, pensiya təminatı dövlət başçısının daim diqqətində oldu.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin prezidentlik fəaliyyəti dövründə də bu istiqamətdə mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Şəhid ailələrinin, əlillərin sosial təminatı ildən-ildə daha da möhkəmləndirilib. Azərbaycanın iqtisadi durumunun getdikcə yüksəlməsi özünü bu qəbildən olan insanların həyat və məişətində daha qabarıq göstərib.

Bu gün xalqımız 20 Yanvar hadisələrinin 28-ci ildönümünü qeyd edir, igid övladlarının fədakarlığını məhəbbətlə xatırlayır, onların əziz xatirəsinə böyük ehtiramını bildirir. Bu qədirbilənlik həm də o deməkdir ki, az keçməyəcək, Qarabağda da eyni mətinliklə qələbə qazanacağıq.

Bu qələbəyə, eyni zamanda, Azərbaycanın bugünkü sosial-iqtisadi uğurları, bütün dünyada gündən-günə artan nüfuzu, dövlət başçımız, Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin ölkəmizin qüdrətlənməsi naminə atdığı qətiyyətli addımlar da zəmanət verir.

**Söhbəti qələmə aldı:
Vaqif BAYRAMOV, “Xalq qəzeti”**

